

EKONOMISKO LIETU TIESAS DARBĪBAS ATTĪSTĪBAS KONCEPCIJA

Ekonomisko lietu tiesa ir veidota kā specializēta tiesa, tomēr tai jāspēj iekļauties kopējā Latvijas tiesu sistēmā. Tas jo sevišķi izriet no vienojoša procesuālā regulējuma, kā arī no apstākļa, ka Ekonomisko lietu tiesai saskaņā ar Civilprocesa likuma 24.panta 1.²daļu un Kriminālprocesa likuma 442.pirmo daļu ir piekritīgas arī lietas, kurās saistītie prasījumi vai attiecīgi saistītie noziedzīgie nodarījumi, atsevišķi raugoties, būtu piekritīgi izskatīšanai citās rajona (pilsētas) tiesās. Tādēļ veiksmīgai Ekonomisko lietu tiesas darbībai nepieciešams apvienot gan tiesas integrāciju pārējo tiesu saimē, gan tās specifisko mērķu sasniegšanu.

Stratēģiskā vadība

Tiesvedība nevar būt pašmērķis, tādēļ tiesām aktīvi jāizmanto tādi instrumenti, kuri sekmē tiesisko strīdu ātrāku atrisināšanu (mediācija, izlīgums, citi ārpus tiesas strīdu risināšanas veidi). Tas it īpaši attiecas uz Ekonomisko lietu tiesu, no kuras tiek gaidīta ātra un efektīva strīdu risināšana. Tādēļ tiesnešiem nepieciešamas apmācības, lai atpazītu situācijas, kurās iespējams lietu pabeigt bez sprieduma, un lai tiesneši prastu spert arī praktiskus soļus pušu samierināšanā.

Latvijas tiesu sistēmas kopīga problēma ir zema sabiedrības uzticēšanās. Viens no instrumentiem, kā mūsdienīga tiesa var veicināt sabiedrības uzticēšanos tai, ir pārlicinoša komunikācija ar sabiedrību, skaidrojot pieņemtos nolēmumus. Gaidāma liela sabiedrības interese par Ekonomisko lietu tiesas darbu, tādēļ tai jābūt vienai no aktīvākajām sabiedrības informēšanā. Līdz ar to atbilstoši treniņi komunikācijā ar plašsaziņas līdzekļiem nepieciešami gan priekšsēdētāja palīgam, kurš parasti ir atbildīgs par šo saziņu, gan pašiem tiesnešiem. Tāpat veidojams atsevišķs Ekonomisko lietu tiesas publiskās komunikācijas kanāls, izvēloties tam piemērotu sociālo tīklu.

Ņemot vērā Tieslietu padomē paustās bažas par to, ka specializētas tiesas izveidošana nenovērsīs trūkumus izmeklēšanas iestāžu darbā, Ekonomisko lietu tiesai mērķtiecīgi jāveido arī dialogs ar prokuratūras un izmeklēšanas iestādēm par tiesas kompetences jautājumiem. Iniciatīvai uzsākt šādu dialogu būtu jānāk no tiesas pēc tam, kad praksē būs izgaismojušies konkrēti problēmjaudājumi. Tāpat tiesai šajos jautājumos jāveido kontakti un jābūt gatavai mācīties no citu valstu tiesu pieredzes.

Ekonomisko lietu tiesas darbības teritorija ir visa Latvijas teritorija, un tai nav tiesu namu reģionos, tādēļ informācijas tehnoloģijām ir liela nozīme tiesas pieejamībā. Līdz ar to

tiesas sēžu attālināta rīkošana kā tiesai un lietas dalībniekiem ērta alternatīva ir saglabājama un attīstāma arī pēc pandēmijas izraisīto ierobežojumu mazināšanās.

Tiesnešu vadība

Vairums pašreizējo tiesas tiesnešu iepriekšējā darbā ir specializējušies civiltiesībās, tomēr prognozes liecina, ka būtiska daļa Ekonomisko lietu tiesai piekritīgo lietu varētu būt krimināllietas un no tām izdalītie procesi par noziedzīgi iegūtu mantu (piemēram, ir gaidāms ar ABLV bankas likvidāciju saistīto noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas lietu pieplūdums). Pagaidām nav pietiekami daudz tiesnešu, kuri labprātīgi būtu izteikuši interesi specializēties krimināllietu izskatīšanā. Līdz ar to pirmajā tiesas darbības gadā tiesnešu specializācija pa tiesību nozarēm nav iespējama, un visiem tiesnešiem ir jābūt gataviem skatīt gan civillietas, gan krimināllietas. Tāpat īstermiņā nepieciešama tiesnešu intensīva apmācība krimināltiesību jautājumos, liekot uzsvāru uz praktiskām nodarbībām.

Tiesā regulāri jāapkopo tiesu prakse un jāanalizē statistikas rādītāji (piemēram, procesuālo termiņu ievērošana, lietu izskatīšanas atlikšanas un nolēmumu atcelšanas iemesli), jānosprauž optimāli izskatīšanas termiņi konkrētu kategoriju lietām un periodiski jāpārbauda tiesvedības ilguma iemesli lietās, kurās šis ilgums būtiski pārsniedz vidējo vai optimālo. Ja nepieciešams, tiesnešiem jāatgādina Tiesvedības ilguma darba grupas secinājumi – sevišķi par videokonferenču izmantošanas veicināšanu, par tiesu debašu ilguma ierobežošanu un par procesuālo sankciju piemērošanu.

Personāla vadība

Lai tiesneši varētu pilnvērtīgi koncentrēties uz galvenajiem darba pienākumiem (tiesas sēžu vadīšanu, nolēmumu sagatavošanu), svarīgi ir atslogot viņus no pienākumiem, kurus var deleģēt tiesnešu atbalsta personālam. Lai stimulētu darbinieku profesionālo izaugsmi un būtu iespējams deleģēt viņiem pēc iespējas dažādus (tostarp sarežģītus) pienākumus, nepieciešams tiesā jau no paša sākuma veidot uzticēšanās kultūru, kurā darbiniekiem tiek ļauts uzņemties atbildību un tiek atbalstīta viņu iniciatīva.

Tiesu darbinieku novērtēšanas procesā nepieciešams integrēt viņu individuālās izaugsmes jautājumus, piemēram, noskaidrot, kādu jaunu atbildības līmeni darbinieki labprāt uzņemtos. Darbinieku izaugsmi zemāka līmeņa tiesu ietvaros kavē tas, ka starp tiesneša statusu un tiesneša palīga statusu joprojām ir pārāk liela atbildības, profesionālās kvalifikācijas un arī atalgojuma plaisa, tādēļ tiesu sistēmā nepieciešams turpināt diskusiju par

tiesneša palīga institūta stiprināšanu, piemēram, tāda amata veidošanu, kas būtu kā pārejas posms starp tiesneša palīgu un tiesnesi.

Kamēr attiecīga amata nav, uzsvars liekams uz labvēlīgas darba vides veidošanu, kolektīva saliedēšanu un Ekonomisko lietu tiesas kā prestižas darbavietas tēla veidošanu.

Administratīvā vadība

Aktuāls ir jautājums par darbinieku nodrošinājumu ar piemērotām telpām. Vairākos darbinieku kabinetos šobrīd ir iekārtotas pat sešas darbavietas. Tā kā nolēmumu projektu sagatavošana ir radošs darbs, kas vienlaikus prasa arī lielu koncentrēšanos, to nevar atzīt par labvēlīgu darba vidi. Īslaicīgi to iespējams risināt ar brīvo tiesnešu kabinetu un tiesas sēžu zāļu izmantošanu un attālinātā darba plānošanu, bet ilgtermiņā nepieciešamas papildu telpas vai vismaz veiksmīga e-lietas projekta ieviešana, kas ļautu darbiniekiem vēl vairāk strādāt attālināti. Vienlaikus telpu jautājums risināms kopsakarā ar iespējamo tiesas paplašināšanu, kuru pieļauj Ekonomisko lietu tiesas izveides koncepcija.

Lai stiprinātu institūcijas tēlu, tās pievilcību un autoritāti, Ekonomisko lietu tiesai būtu jāizstrādā arī savi nolēmumu noformēšanas noteikumi, to izstrādāšanai par paraugu ņemot atsevišķās citās tiesās pieņemtos attiecīgos noteikumus.

2021.gada 6.aprīlī

Ekonomisko lietu tiesas
priekšsēdētāja p.i.

Miķelis Zumbergs